

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Jaap Kistemaker en uraniumverrijking in Nederland 1945-1962

Streefland, A.H.; Streefland A.H.

Citation

Streefland, A. H. (2017, September 20). *Jaap Kistemaker en uraniumverrijking in Nederland 1945-1962*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/52965>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/52965>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/52965> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Streefland, A.H.

Title: Jaap Kistemaker en uraniumverrijking in Nederland 1945-1962

Issue Date: 2017-09-20

Jaap Kistemaker
en uraniumverrijking in Nederland
1945-1962

Jaap Kistemaker
en uraniumverrijking in Nederland
1945-1962

PROEFSCHRIFT

ter verkrijging van de graad van Doctor aan de Universiteit Leiden,
op gezag van de Rector Magnificus prof.mr. C.J.J.M. Stolker,
volgens besluit van het College voor Promoties te verdedigen op
woensdag 20 september 2017 klokke 16.15 uur

door

Abel Herbert Streefland
geboren te Amsterdam
in 1985

PROMOTIECOMMISSIE

Prof. dr. D. van Delft (promotor, Universiteit Leiden)
Prof. dr. F.H. van Lunteren (promotor, Universiteit Leiden)

Prof. dr. C.W.J. Beenakker (Universiteit Leiden)
Prof. dr. J.A.E.F. van Dongen (Universiteit van Amsterdam)
Dr. ir. C.L.A. Hooijer (NWO)
Prof. dr. H.J.A. Röttgering (Universiteit Leiden)
Prof. dr. J.M. van Ruitenbeek (Universiteit Leiden)

© 2017 Abel Streefland

Omslagontwerp CMRB

Foto omslag Paul Huf/MAI

Foto auteur Sam Rentmeester

Lithografie afbeeldingen BFC, Bert van der Horst, Amersfoort

Van dit proefschrift is ook een handelseditie verschenen bij
Uitgeverij Prometheus te Amsterdam onder ISBN 978 90 446 3413 6.

INHOUD

INLEIDING

- 1 '...in een arm en verwoest land...' 9
- 2 Jaap Kistemaker 13
- 3 Een nieuwe wetenschap 15
- 4 Koude Oorlog 20
- 5 Periodisering: 1945-1962 23
- 6 Historiografische beschouwing 26

I DE SEPARATOR (1945-1949)

- 1 Het Smythrapport 29
- 2 Een studie, een promotie 30
- 3 Kramers en Nederlands uranium 36
- 4 De commissie voor Atoomfysica 39
- 5 Een Deens lustoord 44
- 6 Aan de slag in Amsterdam 47
- 7 De achilleshiel: ionenbronnen 52
- 8 Plannen voor een nieuwe huisvesting 55

2 HET URANIUMPROJECT (1949-1955)

- 1 De toekomst tegemoet 60
- 2 De magneet 64
- 3 Het afbouwen van de separator 66
- 4 Cees Zilverschoon 71
- 5 Bestuurlijke reorganisaties en loodgieterswerk 73
- 6 Het uraniumproject 77
- 7 Intermezzo – handelsreiziger Bakker 80

- 8 Een officiële opening 84
- 9 Mae West, successen en Atoms for Peace 87
- 10 Een wetenschappelijke handelsreiziger 90
- 11 Uraniumproductie 93

- 3 SUPERCENTRIFUGES (1955-1957)
 - 1 'Een wonder van mogelijkheden' 98
 - 2 Inlichtingen uit de vs en Duitsland 102
 - 3 RCN en Teylers Stichting 107
 - 4 UF6 en een nieuw onderkomen 112
 - 5 Een problematische relatie 117

- 4 EEN EUROPEES SCHAAKSPEL ROND URANIUMVERRIJING (1956-1957)
 - 1 Euratom 124
 - 2 Een Brusselse club 127
 - 3 Europese winst 130
 - 4 Een congres in Amsterdam 137
 - 5 Een interessante ongewenste gast 142

- 5 FINANCIËEL GEHARREWAR (1957-1960)
 - 1 Grootse plannen 146
 - 2 Het TNO-rapport en 'financieel geharrewar' 151
 - 3 De technische ontwikkeling van de centrifuge in 1957 157
 - 4 Internationale proposities 161
 - 5 Een Duitse connectie? 167
 - 6 Eindelijk zekerheid? 170
 - 7 Angst voor een pennenstreek 175

- 6 COMMISSIES EN GEHEIMEN: KANTELJAAR 1960
 - 1 De lente van 1960 180
 - 2 Euratomisatie? 181
 - 3 Commissie-Tromp, lente 1960 186
 - 4 'Wir trennen Uran!' 190
 - 5 Het nieuwe laboratorium 196
 - 6 Bezoek van een Amerikaanse delegatie 200

7	Geheimhouding voor beleidsmakers en Kistemakers voorstel	207
8	Commissie-Tromp, herfst 1960	211
9	Ophef in de media	215
10	Kistemaker A-bommaker	219
7	IN HET LABYRINT VAN DE BUREAUCRATIE (1961-1962)	
1	Staatsgeheim	227
2	Technische ontwikkeling	230
3	Veranderende machtsstructuren	234
4	Commissie-Tromp II	237
5	Volledige impasse	243
6	De conclusies van Rinia en een weg uit de impasse	250
8	EPILOOG	
1	Op weg naar Urenco	254
2	'A bit of margerine'	258
3	Een fabriek in Almelo	263
4	Jacob Kistemaker	265
	CONCLUSIE	269
	GERAADPLEEGDE ARCHIEVEN	277
	NOTEN	279
	BIBLIOGRAFIE	344
	DANKWOORD	355
	REGISTER	356
	SUMMARY	361
	CURRICULUM VITAE	364

